

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

СУЧАСНІ ФОРМИ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ, ЯКІ
ЗДІЙСНЮЮТЬСЯ БАНКАМИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконала:

студентка 4 курсу, групи 472-2,
заочної форми навчання,
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»

Поладі Юлія Олександрівна _____

Керівник:

доцент кафедри фінансів і кредиту

Грешко Роман Ігорович _____

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № __ від __ травня 2023 р.
Завідувач кафедрою фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.*

АНОТАЦІЯ

Поладі Ю.О. Сучасні форми безготівкових розрахунків, які здійснюються банками в Україні. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2023.

В кваліфікаційній роботі досліджені теоретичні та практичні аспекти використання банками сучасних форм безготівкових розрахунків в Україні. Визначено сутність та значення безготівкових розрахунків в умовах цифровізації економіки, охарактеризовані види, форми та принципи організації безготівкових розрахунків, які здійснюються банками. Досліджено особливості розвитку безготівкових розрахунків в Україні на сучасному етапі та виконано оцінку ефективності безготівкового обслуговування юридичних та фізичних осіб АТ «Державний ощадний банк України». Розглянуто зарубіжний досвід використання безготівкових розрахунків та зроблені відповідні пропозиції щодо вдосконалення безготівкових розрахунків банків України.

Ключові слова: розрахунки, безготівкові розрахунки, банки, цифрова економіка, цифрові фінанси, валютні операції.

SUMMARY

Polady Yu. Modern forms of non-cash payments carried out by banks in Ukraine. Manuscript. Qualification work for obtaining the first (bachelor) level of higher education in specialty 072 – Finance, banking and insurance. Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2023.

In the qualification work, the theoretical and practical aspects of the use of modern forms of non-cash payments by banks in Ukraine are investigated. The essence and significance of non-cash payments in the conditions of digitalization of the economy are determined, the types, forms and principles of the organization of non-cash payments carried out by banks are characterized. The peculiarities of the development of cashless payments in Ukraine at the current stage were studied and the effectiveness of cashless service for legal entities and individuals of JSC "State Savings Bank of Ukraine" was evaluated. The foreign experience of using non-cash payments was considered and appropriate proposals were made for improving non-cash payments of Ukrainian banks.

Keywords: settlements, non-cash settlements, banks, digital economy, digital finance, currency operations.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання чужих ідей, результатів і текстів наукових досліджень мають посилання на відповідне джерело.

_____ Ю.О. Поладі

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ.....	8
1.1. Сутність та значення безготівкових розрахунків в умовах цифровізації економіки.....	8
1.2. Класифікація, форми та принципи організації безготівкових розрахунків, які здійснюються банками.....	12
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ В УКРАЇНІ.....	19
2.1. Особливості розвитку безготівкових розрахунків в Україні на сучасному етапі.....	19
2.2. Оцінка ефективності безготівкового обслуговування юридичних та фізичних осіб АТ «Державний ощадний банк України».....	25
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ.....	33
3.1. Зарубіжний досвід використання безготівкових розрахунків.....	33
3.2. Шляхи вдосконалення безготівкових розрахунків банків України.....	39
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	48

ВСТУП

Дослідження безготівкових операцій банків у воєнний час в Україні є важливим з кількох причин. Розуміння динаміки фінансових операцій може дати уявлення про стійкість та адаптивність банківських систем. Ці знання допомагають політикам і фінансовим установам розробити стратегії для зменшення ризиків і підтримки стабільності фінансових систем під час кризи. Крім цього, безготівкові операції слугують важливим засобом підтримки економічної активності під час війни, оскільки вони забезпечують безперервність транзакцій, незважаючи на руйнування фізичної інфраструктури. Аналіз ролі безготівкових операцій в Україні може допомогти визначити ефективність альтернативних каналів, таких як цифрові платежі та мобільний банкінг, у підтримці торгівлі та комерції під час воєнних дій.

Вивчення безготівкових операцій проливає світло на потенціал фінансових злочинів, таких як відмивання грошей і фінансування тероризму. Війна може створити середовище, сприятливе для незаконної фінансової діяльності, оскільки регуляторний нагляд і механізми дотримання законодавства можуть бути ослаблені. Вивчаючи безготівкові операції в Україні, з'являється можливість краще зрозуміти вразливості у фінансовій системі. Крім цього, розуміння цієї сфери може сприяти розробці інноваційних фінансових рішень для постконфліктного відновлення та реконструкції. Уроки, винесені з українського контексту, можуть бути використані при розробці фінансових продуктів і послуг, адаптованих до потреб масового споживача.

Останніми роками розвиток та впровадження безготівкових розрахунків стали важливою темою в українському банківському секторі. Було проведено кілька досліджень, присвячених аналізу різних аспектів цього явища. Гедз М. Й. та Пічкур І. М. (2020) вивчають особливості аудиту операцій банків у сфері безготівкових розрахунків. Акцентовано увагу на важливості належних аудиторських процедур для підтримання стабільності та ефективності

банківської системи в умовах глобалізації. Муреико Я. В. (2020) проаналізувала проблеми, пов'язані з використанням безготівкових розрахунків в Україні, наголосивши на необхідності подальшого вдосконалення нормативно-правової бази та інфраструктури.

Щодо інноваційного розвитку банківської сфери, то Котуранова Т. В. та ін. (2019) провели дослідження інтернет-банкінгу в Україні. Вони обговорили його переваги та виклики, а також потенціал для подальшого зростання. Ушакова О. (2021) дослідила розвиток операцій з платіжними картками в банках України, підкресливши важливість цього інструменту в сучасному фінансовому ландшафті. Перспективи розвитку безготівкових розрахунків в Україні проаналізувала Козубенко А. А. (2019), який обговорив потенційні переваги та недоліки цього способу розрахунків. Організацію безготівкових розрахункових операцій у національній економіці України досліджували Плаксюк О. О. та Петренко А. М. (2020), які проаналізували сучасний стан ринку та запропонували можливі шляхи його покращення.

Іващук О. (2021) дослідив нововведення інтернет-банкінгу в українських комерційних банках під час пандемії COVID-19, вивчивши стратегії, прийняті фінансовими установами для адаптації до нових обставин. Еркес О. та ін. (2019) проаналізували потенціал цифрового розвитку в українських банках, підкресливши важливість використання технологічних досягнень для майбутнього зростання сектору.

Алексєєнко М. Д. (2021) розглянув організаційні та прикладні аспекти інтеграції банків та небанківських компаній, підкресливши важливість співпраці для розвитку фінансового ринку. В окремому дослідженні Алексєєнко М. Д. (2020) розглянув безготівкові розрахунки, їх практику та перспективи розвитку, надавши комплексний огляд поточного стану ринку та його потенційного зростання.

Отже, наукова література про безготівкові розрахунки в Україні охоплює різні аспекти цієї теми, зокрема розвиток інтернет-банкінгу, використання платіжних карток, інтеграцію банків і небанківських компаній

та вплив пандемії COVID-19 на фінансовий сектор. Дослідження підкреслюють важливість технологічного прогресу, належної правової бази та вдосконалення інфраструктури для подальшого зростання безготівкових транзакцій в країні.

Метою роботи є визначення перспектив та напрямів розвитку безготівкових розрахунків в Україні.

Відповідно, в якості завдань слід відмітити:

- вказати на сутність та значення безготівкових розрахунків в умовах цифровізації економіки;
- охарактеризувати види, форми та принципи організації безготівкових розрахунків, які здійснюються банками;
- оцінити особливості розвитку безготівкових розрахунків в Україні на сучасному етапі;
- провести аналіз ефективності безготівкового обслуговування юридичних та фізичних осіб АТ «Державний ощадний банк України»;
- вивчити зарубіжний досвід використання безготівкових розрахунків;
- вказати на шляхи вдосконалення безготівкових розрахунків банків України.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних здійснення безготівкових операцій банками України.

Об'єктом слід вважати банківську галузь.

Методи дослідження включають в себе загальнонаукові та емпіричні. До останніх відносяться горизонтальний і вертикальний аналіз, коефіцієнтний метод та інші.

Інформаційна база включає в себе фінансову звітність АТ «Державний ощадний банк України», дані звітностей усіх банків від НБУ, а головне – сукупність аналітичної інформації про готівкові операції, що дозволило оцінити інтенсивність безготівкових.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 51

сторінка друкованого тексту, основний зміст роботи викладено на 47 сторінках. Робота містить 8 таблиць та 12 рисунків, список використаних джерел включає 40 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ

1.1. Сутність та значення безготівкових розрахунків в умовах цифровізації економіки

Безготівкові розрахунки формують основу банківської діяльності, а тому зрозуміти поточний стан цієї сфери. Проте перш ніж приступити до аналізу динаміки та структури безготівкових розрахунків банків слід з'ясувати сутність основних понять.

Безготівкові платежі в контексті банківської справи – це транзакції, що здійснюються без фізичного обміну паперових грошей або монет. Ці транзакції використовують електронні методи та фінансові технології для полегшення переказу коштів між сторонами. З наукової точки зору це явище можна описати як діджиталізацію грошового обміну, що спирається на електронну передачу даних і алгоритми автентифікації та безпеки.

Безготівкові розрахунки спостерігалися протягом усієї історія існування банківської справи. Проте на поточний момент застосування безготівкових платежів набуло значного поширення завдяки розвитку інтернету та мобільних технологій, що призвело до збільшення кількості електронних платіжних систем, таких як онлайн-банкінг, мобільні гаманці та безконтактні карткові транзакції. Ці системи використовують зашифровані канали зв'язку та захищені бази даних для забезпечення цілісності та конфіденційності фінансової інформації, що знижує ризик шахрайства та крадіжок.

У схемі безготівкових розрахунків ролі продавця, покупця та їхніх банків є взаємопов'язаними, що забезпечує успішне та безпечне завершення транзакції (Рис. 1.1). Кожна сторона виконує певні функції в алгоритмі безготівкових розрахунків, а саме продавець надає товари або послуги покупцеві та ініціює процес транзакції, запитуючи оплату через відповідний

електронний платіжний канал, такий як термінал у точці продажу або платіжний шлюз в Інтернеті. Продавець несе відповідальність за надання точної інформації про транзакцію та забезпечення безпечної обробки конфіденційних даних клієнта[4].

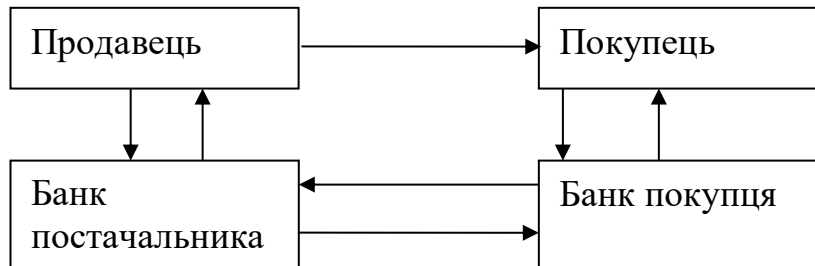

Рис. 1.1 Схема здійснення безготівкових розрахунків

Покупець – це сторона, яка купує товари або послуги у продавця. Його роль у схемі безготівкової оплати полягає в авторизації транзакції шляхом надання необхідних облікових даних, таких як персональний ідентифікаційний номер (PIN-код) або пароль, і підтвердження платіжних реквізитів. Цей процес може включати різні методи автентифікації, залежно від обраної платіжної платформи.

Банк продавця (банк-еквайр) сприяє обробці транзакції від імені продавця. До його обов'язків входить зв'язок з банком покупця для отримання дозволу на здійснення платежу, отримання підтверджень транзакції та зарахування відповідних коштів на рахунок продавця після схвалення транзакції. Банк-еквайр також забезпечує дотримання відповідних нормативно-правових актів та вимог платіжної мережі.

Банк покупця або банк-емітент відіграє вирішальну роль у перевірці автентичності та авторизації транзакції. Отримавши платіжну вимогу від банку-еквайра, банк-емітент перевіряє реквізити рахунку покупця, перевіряє наявність достатньої кількості коштів або доступного кредиту, а також оцінює потенційні ризики, такі як шахрайство або порушення безпеки. Якщо транзакція вважається законною і покупець має достатньо коштів, банк-

емітент авторизує платіж, списує суму з рахунку покупця і надсилає підтвердження банку-еквайру.

Основна відмінність між готівковими та безготівковими платежами полягає в засобі обміну та методах, які використовуються для проведення транзакцій. Ця різниця впливає на різні аспекти платіжного процесу, включаючи рівень зручності, безпеки та відстежуваності, пов'язані з кожним методом.

Готівкові платежі передбачають фізичний обмін паперовими банкнотами та монетами між сторонами для здійснення транзакції. Ці платежі вимагають безпосередніх передач, перерахунку готівкової валюти, що може зайняти багато часу, особливо для великих номіналів або великих обсягів транзакцій.

З іншого боку, безготівкові платежі використовують електронні та цифрові методи для проведення транзакцій без потреби у фізичній валюті. Ці платежі базуються на передових технологіях, такі як шифрування та захищені канали зв'язку, для переказу коштів між сторонами. Безготівкові платежі мають низку переваг над готівковими платежами, зокрема підвищену зручність, оскільки вони усувають необхідність мати при собі фізичну валюту. Крім того, безготівкові платежі забезпечують підвищену безпеку завдяки протоколам автентифікації та методам шифрування, які захищають конфіденційну фінансову інформацію та мінімізують ризик шахрайства і крадіжок.

Ще однією суттєвою відмінністю між готівковими та безготівковими платежами є можливість відстеження транзакцій. Безготівкові платежі генерують цифрові записи, які полегшують моніторинг, аудит та дотримання нормативних вимог. Така особливість сприяє запобіганню незаконній діяльності, такій як відмивання грошей або ухилення від сплати податків.

Властивості безготівкових платежів можна охарактеризувати за кількома параметрами, включаючи безпеку, швидкість, доступність. Ці

властивості сприяють зростанню популярності безготівкових платежів у глобальній економіці, що розвивається.

Швидкість – важлива властивість, яка відрізняє безготівкові платежі від традиційних готівкових транзакцій. Електронні методи платежів забезпечують миттєвий переказ коштів, сприяючи розрахункам у режимі реального часу та підвищуючи ефективність фінансових обмінів [15, с.108]. При цьому географія розрахунків не має суттєвого значення у контексті операцій в межах однієї країни.

Доступність – це властивість безготівкових платежів, яка сприяє фінансовій інклюзії. Завдяки використанню цифрових технологій безготівкові платежі розширюють доступ до фінансових послуг для фізичних та юридичних осіб, особливо у віддалених або неблагополучних регіонах. Це сприяє більшій участі в економічній діяльності та сприяє фінансовій стабільності. Це особливо актуально у складних поточних військових умовах.

Важливість безготівкових платежів у контексті цифровізації економіки можна зрозуміти через їхню роль у підвищенні економічної ефективності, сприянні фінансовій інклюзії та прозорості. Безготівкові платежі, полегшені електронними та цифровими засобами, суттєво змінили спосіб здійснення економічних операцій. Економічна ефективність підвищується, оскільки безготівкові платежі спрощують транзакції, зменшуючи час і ресурси, що витрачаються на ручні процеси, такі як перерахунок готівки або звірка рахунків. Це дає змогу бізнесу та споживачам заощаджувати час і витрати, що в кінцевому підсумку призводить до створення більш гнучких і конкурентоспроможних економічних систем.

Фінансова інклюзія – ще один важливий аспект цифровізації економіки. Розширюючи доступ до фінансових послуг через цифрові платформи, безготівкові платежі сприяють більшій участі в економічній діяльності фізичних та юридичних осіб. Цифрові фінансові послуги, уможливлені безготівковими транзакціями, надають цим групам населення можливості для створення багатства та фінансової безпеки.

Отже, безготівкові платежі в контексті банківської справи – це транзакції, що здійснюються без фізичного обміну паперових грошей або монет. Зростання популярності безготівкових платежів у цифровій економіці можна пояснити їхньою зручністю, безпекою та відстежуваністю. Ці електронні транзакції передбачають складну взаємодію між покупцями, продавцями та їхніми банками, сприяючи фінансовій інклюзії та підвищенню економічної ефективності. Як наслідок, безготівкові платежі стали життєво важливим компонентом сучасних фінансових систем, трансформуючи спосіб проведення та управління грошовими обмінами.

1.2. Класифікація, форми та принципи організації безготівкових розрахунків, які здійснюються банками

Загалом структурно-функціональні компоненти системи безготівкових розрахунків включають в себе розрахункові документи, способи безготівкових розрахунків, класифікацію розрахунків, принципи безготівкових розрахунків, вимоги до організації розрахунків (рис. 1.2).

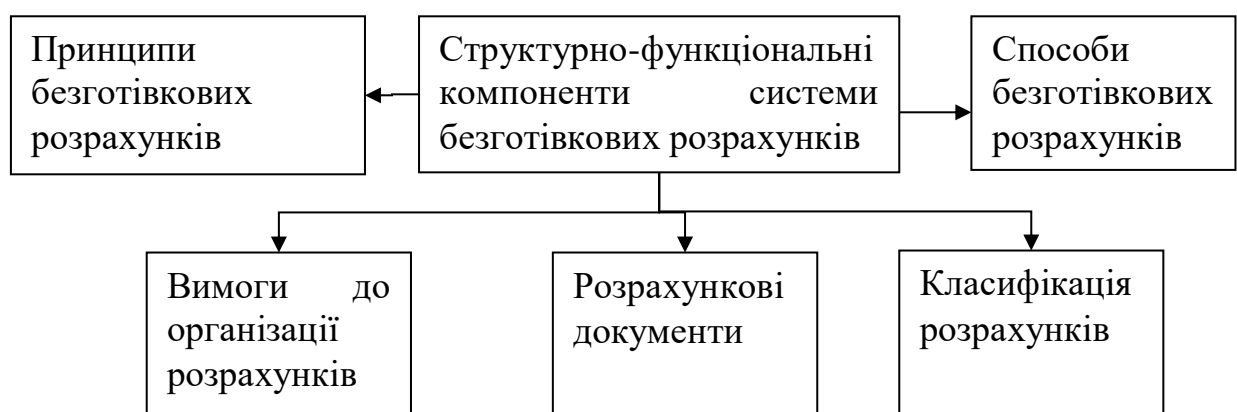

Рис. 1.2 Структурно-функціональні компоненти системи безготівкових розрахунків

Існує кілька видів безготівкових платежів, що здійснюються банками [18, с.104]. По-перше, існують електронні перекази коштів, які охоплюють

різні способи переказу грошей в електронному вигляді між рахунками. Приклади включають банківські перекази, прямі депозити. Такі підходи забезпечують швидкий та ефективний рух коштів, часто вимагаючи мінімального ручного втручання.

По-друге, операції з дебетовими та кредитними картками є широко використовуваними методами безготівкових платежів. Дебетові картки прив'язані безпосередньо до банківського рахунку клієнта, що дозволяє йому здійснювати покупки та знімати готівку в банкоматах. Кредитні картки, з іншого боку, передбачають кредитну лінію, надану фінансовою установою власнику картки, з очікуванням, що залишок буде погашено.

Іншим видом безготівкових платежів є цифровий або електронний гаманець (е-гаманець), який дозволяє користувачам зберігати кошти та здійснювати транзакції через цифрову платформу або мобільний додаток. Електронні гаманці, такі як PayPal або Apple Pay, часто сприяють швидшому проведенню операції і можуть пропонувати додаткові функції безпеки, наприклад, біометричну автентифікацію [7, с.108].

Нарешті, банки також можуть пропонувати безготівкові способи оплати у вигляді безконтактних платежів і технології ближнього зв'язку (NFC). Цей підхід дозволяє користувачам здійснювати платежі, просто доторкнувшись картою або пристроєм до сумісного терміналу в точці продажу, пропонуючи зручний і безпечний спосіб завершення транзакцій.

Банки сприяють здійсненню різноманітних безготівкових платежів, використовуючи різні інструменти та методи, кожен з яких слугує певним цілям і задовольняє різні фінансові потреби (рис. 1.3).

Платежі за допомогою платіжних доручень передбачають, що платник доручає своєму банку переказати певну суму грошей на рахунок одержувача, як правило, в тій самій або іншій фінансовій установі. Платіжні доручення можуть використовуватися для здійснення разових або періодичних платежів і часто вимагають від платника надання реквізитів рахунку одержувача та іншої необхідної інформації [13, с.108].

Рис. 1.3 Систематизація форм безготівкових розрахунків, які здійснюються банками

Платежі за допомогою акредитиву використовуються переважно в міжнародній торгівлі, де банк покупця гарантує платіж продавцю після виконання певних умов, наприклад, надання необхідних товаросупровідних документів. Цей інструмент допомагає зменшити ризики, пов'язані з транскордонними операціями.

Платежі за допомогою інкасових доручень або інкасо передбачають, що банк сприяє отриманню коштів від імені клієнта. У цьому випадку банк виступає в ролі посередника, надаючи документи або товари платнику та отримуючи платіж від імені одержувача. Цей процес особливо корисний для підприємств, що займаються торгівлею, оскільки він забезпечує додатковий рівень безпеки та гарантії.

Платежі за допомогою чекових книжок передбачають використання фізичних чеків, які є письмовим розпорядженням банку виплатити певну суму грошей з рахунку платника на рахунок одержувача. Хоча останніми роками використання чеків зменшилося через розвиток електронних способів оплати, вони все ще є засобом платежу для певних транзакцій у деяких західних країнах у зв'язку із значною історією їх застосування.

Платежі за допомогою пластикових карток стали одним з найпоширеніших методів безготівкових розрахунків[30, с.128]. Ці картки прив'язані до банківського рахунку або кредитної лінії користувача і дозволяють власнику картки здійснювати покупки, знімати готівку в банкоматах або здійснювати транзакції в Інтернеті[14, с.46].

Платежі у формі електронних грошових переказів охоплюють різні способи переказу коштів в електронному вигляді, такі як банківські перекази, транзакції через автоматизовані клірингові палати, мобільний банкінг та пірингові (P2P) платіжні додатки. Ці методи забезпечують швидкий та ефективний рух коштів між рахунками і часто вимагають мінімального ручного втручання.

Банки підтримують різні види безготівкових платежів, залежно від географічного охоплення та сторін, що беруть участь у транзакції. Ці платежі можна класифікувати на місцеві, національні та міжнародні транзакції, кожен з яких має свої унікальні характеристики та вимоги.

Місцеві безготівкові платежі - це транзакції, які відбуваються в межах однієї країни або регіону, часто між сторонами, що мають рахунки в одній фінансовій установі або мережі афілійованих установ. Місцеві безготівкові платежі часто мають нижчі комісії та швидший час обробки завдяки близькості сторін та спільному регуляторному середовищу.

Національні безготівкові платежі, хоча й відбуваються в межах однієї країни, залучають сторони, розташовані в різних регіонах або підпорядковані окремим фінансовим установам. Такі транзакції можуть вимагати додаткового часу на обробку та комісійних порівняно з першим типом, оскільки вони часто потребують міжбанківського зв'язку та розрахунків[2, с.335]. Міжміські платежі, як правило, використовують електронні перекази, такі як АСН-транзакції або банківські перекази, щоб полегшити рух коштів між рахунками.

Міжнародні безготівкові платежі передбачають операції між сторонами, розташованими в різних країнах, часто з різними валютами та регуляторними середовищами. Ці платежі вимагають конвертації валют, дотримання

міжнародних правил і координації між різними фінансовими установами. Як наслідок, міжнародні платежі, як правило, мають вищі комісії та довший час обробки, ніж місцеві або національні транзакції. Банки використовують різні методи для полегшення міжнародних безготівкових платежів, включаючи банківські перекази, кореспондентські відносини та міжнародні платіжні мережі, такі як SWIFT.

Організація безготівкових платежів, що здійснюються банками, ґрунтується на кількох ключових принципах для забезпечення ефективності, безпеки та доступності. Одним із основоположних принципів є стандартизація платіжних систем, яка уможлиблює взаємодію між різними банками, фінансовими установами та постачальниками платіжних послуг. Така стандартизація забезпечує безперешкодний обмін інформацією про транзакції, що сприяє підвищенню загальної ефективності та надійності безготівкових методів розрахунків.

Іншим важливим принципом є безпечна обробка та зберігання конфіденційних даних, таких як особиста та фінансова інформація. Банки та провайдери платіжних послуг використовують передові методи шифрування, безпечні протоколи зв'язку та надійні механізми автентифікації, щоб захистити дані користувачів від несанкціонованого доступу, фальсифікації або крадіжки.

Крім того, важливе значення мають адаптивність і масштабованість безготівкових платіжних систем. Оскільки фінансові ринки та потреби споживачів змінюються, платіжні системи повинні бути достатньо гнучкими, щоб пристосовуватися до нових технологій, способів оплати та регуляторних вимог. Така адаптивність гарантує, що безготівкові платежі залишатимуться актуальними, зручними для користувачів та відповідатимуть чинним стандартам і законодавству.

Крім того, організація безготівкових платежів передбачає дотримання принципів прозорості та відстежуваності, що допомагає підтримувати довіру до платіжної системи. Банки та провайдери платіжних послуг повинні

забезпечити користувачам доступ до відповідної інформації про транзакції, такої як комісії, обмінні курси та історія операцій. Крім того, ведення детальних записів дозволяє банкам виявляти та запобігати шахрайським діям, підвищуючи загальну безпеку безготівкових методів розрахунків.

Нарешті, принцип доступності гарантує, що безготівкові методи оплати доступні широкому колу користувачів, включаючи фізичних та юридичних осіб з різними фінансовими потребами та технологічними можливостями. Пропонуючи різні варіанти безготівкових платежів і пристосовуючи їх до різних пристроїв, банки можуть сприяти фінансовій інклюзії та покращувати загальний досвід користувачів.

В процесі вивчення теоретичних засад здійснення безготівкових розрахунків банківськими установами сформульовані наступні висновки:

- вказана сутність та значення безготівкових розрахунків в умовах цифровізації економіки. Безготівкові платежі в контексті банківської справи – це транзакції, що здійснюються без фізичного обміну паперових грошей або монет. Ці транзакції базуються на електронних методах і передбачають складну взаємодію між покупцями, продавцями та їхніми банками, сприяючи фінансовій інклюзії та підвищенню економічної ефективності. Властивості безготівкових платежів, зокрема швидкість і доступність, забезпечують переваги над традиційними готівковими операціями. Безготівкові платежі стали життєво важливим компонентом сучасних фінансових систем, революціонізувавши спосіб проведення та управління грошовими обмінами;

- охарактеризовані види, форми та принципи організації безготівкових розрахунків, які здійснюються банками. Банки пропонують різноманітні способи безготівкових платежів, які задовольняють різні фінансові потреби та типи транзакцій, такі як місцеві, національні та міжнародні платежі. Ключовими формами таких операцій є за допомогою платіжних доручень, за допомогою акредитива, з використанням пластикових карток, за допомогою інкасових доручень або інкасо, у вигляді переказу електронних грошей, через чекові книжки. Принципами банків у контексті безготівкових операцій є

стандартизація платіжних систем, безпечна обробка та зберігання конфіденційних даних, адаптивність і масштабованість безготівкових платіжних систем, прозорість та відстежуваність, доступність.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ В УКРАЇНІ

2.1. Особливості розвитку безготівкових розрахунків в Україні на сучасному етапі

Для обґрунтування заходів підвищення ефективності діяльності банків у частині здійснення безготівкових операцій важливо розглянути поточний стан справ у цій сфері. Перш за все, слід звернути увагу на клієнтів, що обслуговуються дистанційно. Їх кількість зростала з 2020 по 2022 рік. Зокрема, кількість підприємств збільшилася з 2,1 млн у 2020 році до 2,4 млн у 2022 році, тоді як кількість фізичних осіб зросла більш суттєво - з 39,1 млн у 2020 році до 51,7 млн у 2022 році (рис. 2.1).

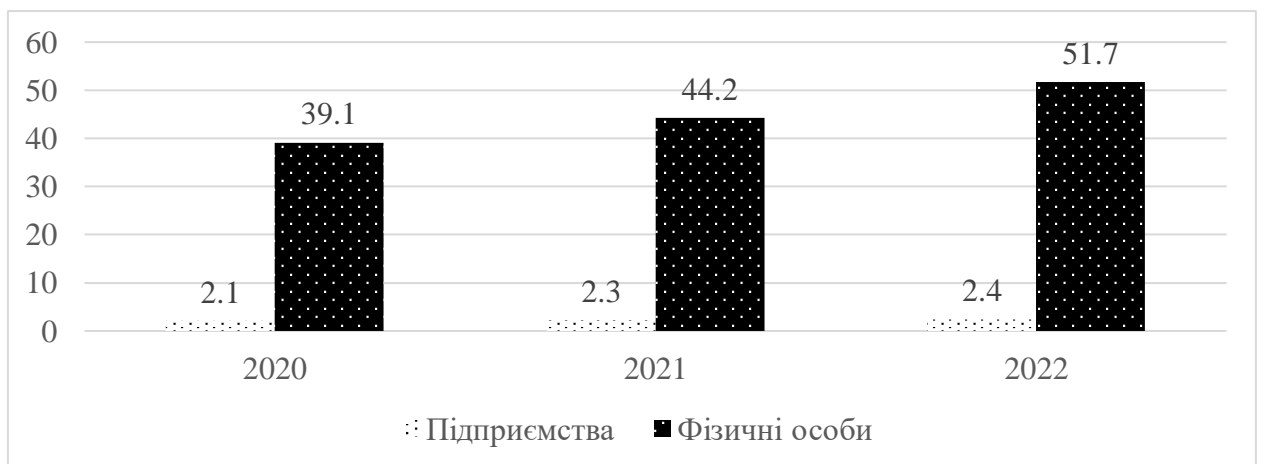

Рис. 2.1 Динаміка клієнтів банків України, що дистанційно обслуговуються, в 2020-2022 рр., млн клієнтів

Джерело: складено автором на основі [12]

Ця тенденція свідчить про дедалі ширше впровадження безготівкових платежів в Україні, оскільки все більше людей та підприємств користуються

цифровими банківськими послугами для управління своїми фінансами. Причини цієї тенденції можуть бути багатогранними. Глобальний перехід до діджиталізації та широке розповсюдження смартфонів та інтернету спростили людям доступ до банківських послуг онлайн [10, с.575]. Крім того, урядові ініціативи, спрямовані на розвиток безготівкових платежів, а також зусилля банків, спрямовані на розширення своїх цифрових пропозицій сприяють зростанню популярності безготівкових операцій в Україні. Ця тенденція відповідає світовим тенденціям.

На основі даних про обороти за активними та пасивними операціями, а також з використанням інформації від НБУ про готівкові операції банків, було оцінено оборот за безготівковими розрахунками банків України в 2020-2022 рр. (рис. 2.2).

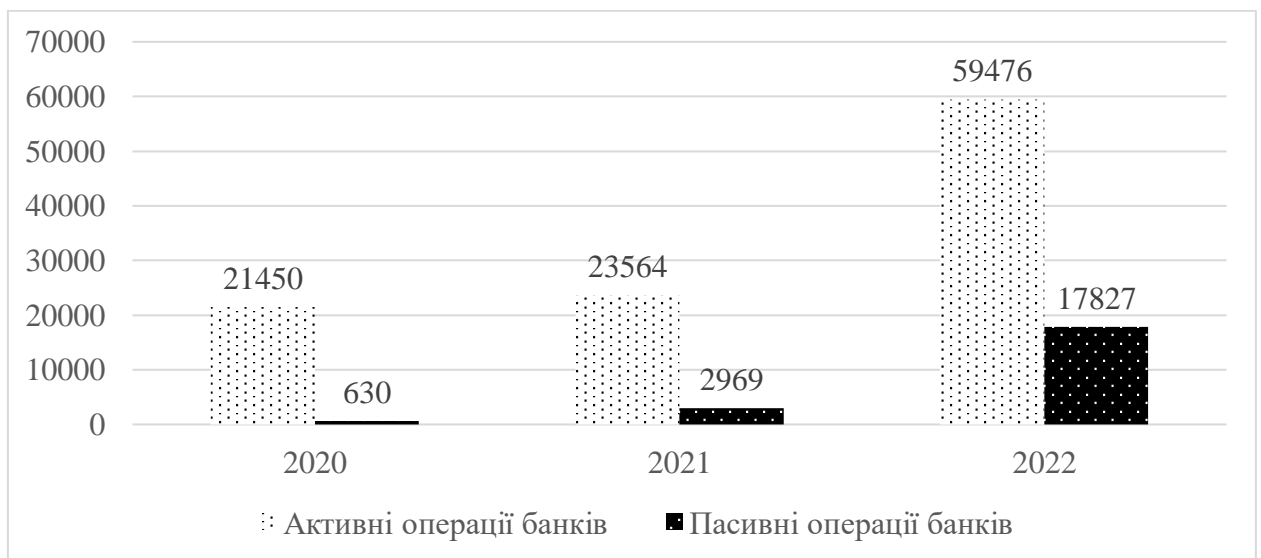

Рис. 2.2 Оборот за безготівковими розрахунками банків України в 2020-2022 рр., млрд грн.

Джерело: складено автором на основі [28;29;8;16]

Дані свідчать про значне зростання як активних, так і пасивних операцій. Перші зросли з 21 450 млрд грн у 2020 році до 59 476 млрд грн у 2022 році. Водночас пасивні операції банків, які зазвичай включають залучення коштів, наприклад, у вигляді депозитів, зросли з 630 млрд грн у 2020 році до 17 827

млрд грн у 2022 році. Таке співвідношення є очікуваним, адже часто громадяни формують депозити з використанням готівки, а банки видають кредити у безготівковій формі.

Таке суттєве зростання свідчить про стрімкий розвиток безготівкових платежів в Україні. Це означає, що все більше людей та підприємств обирають цифрові транзакції, що збігається з раніше згаданим збільшенням кількості клієнтів українських банків, які обслуговуються дистанційно. У випадку з готівковими операціями спостерігається щорічно коливання.

Технологічні досягнення, такі як широке використання смартфонів та інтернету, зробили цифрові банківські послуги більш доступними, а державні ініціативи та зусилля банків щодо розширення своїх цифрових пропозицій сприяли впровадженню безготівкових платежів. Зручність, швидкість і безпека безготівкових транзакцій відіграють важливу роль у залученні більшої кількості користувачів.

Дані про частку безготівкових операцій у загальному обороті українських банків за період з 2020 по 2022 рік демонструють помітну інтенсифікацію впровадження безготівкових платежів. У випадку активних операцій банків частка безготівкових операцій зросла з 90,5% у 2020 році до 96,3% у 2022 році, що свідчить про те, що переважна більшість цих операцій стали безготівковими. Аналогічно, частка безготівкових операцій у пасивних операціях банків різко зросла з 22,9% у 2020 році до 89,0% у 2022 році, що свідчить про те, що банки дедалі більше отримують коштів при формуванні своєї фінансової основи у безготівковій формі (рис. 2.3).

Це свідчать про стрімкий розвиток безготівкових платежів в Україні, оскільки і клієнти, і банки переходять на цифрові транзакції. Цей зсув у бік безготівкових платежів узгоджується зі збільшенням кількості клієнтів, які обслуговуються дистанційно, та зростанням оборотів безготівкових платежів в українських банках, про що вже йшлося раніше.

Причини тренду можна пояснити тими самими факторами, що зумовили зростання кількості клієнтів, які обслуговуються дистанційно, та обороту безготівкових платежів.

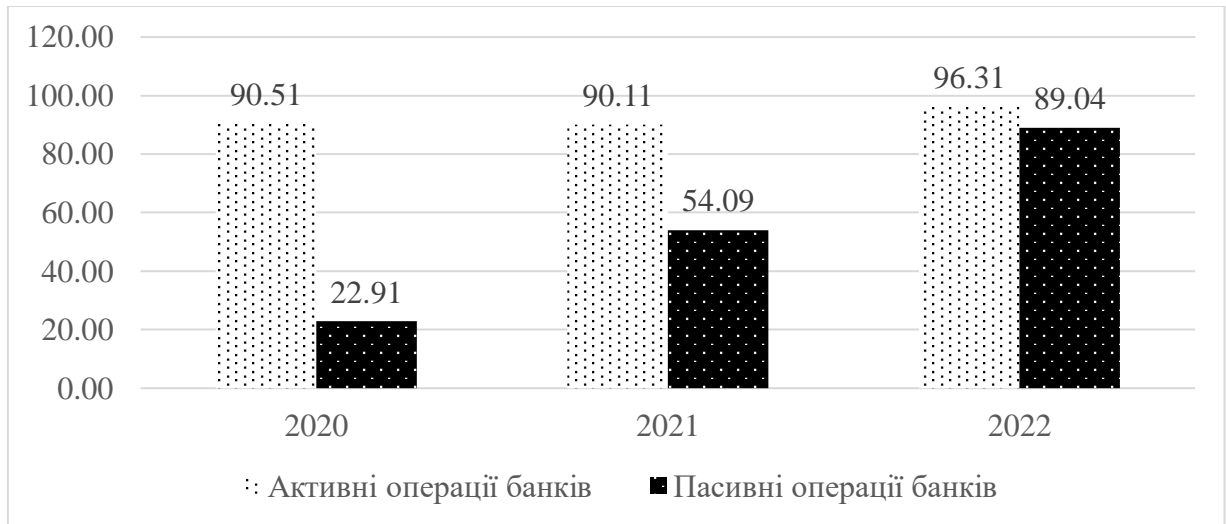

Рис. 2.3 Частка безготівкових операцій у загальній сумі обороту банків України в 2020-2022 рр., %

Джерело: складено автором на основі [28;29;8;16]

Важливим інструментом є платіжна картка, тому слід розглянути інтенсивність її використання більш детально. Дані щодо динаміки оборотів за безготівковими операціями з платіжними картками українських банків з 2020 по 2022 рік свідчать про підвищення популярності такого інструменту. Перекази з картки на картку, в тому числі через Інтернет, зазнали значного зростання з 944 млрд грн у 2020 році до 1907 млрд грн у 2022 році. Аналогічно, операції через платіжні термінали зросли з 595 млрд грн у 2020 році до 897 млрд грн у 2022 році. Однак у 2022 році обсяги купівлі товарів та послуг в інтернеті дещо знизилися - з 721 млрд грн у 2021 році до 615 млрд грн у 2022 році. Використання пристроїв самообслуговування залишалося відносно стабільним, з незначними коливаннями протягом періоду (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка обороту за безготівковими операціями за платіжними картками банків України в 2020-2022 рр., млрд грн.

Показники	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення, +, -		Відносне відхилення, %		
				2021 від 2020	2022 від 2021	2021 від 2020	2022 від 2021	2022 від 2020
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Перекази з карти на карту, у тому числі за допомогою інтернету	944	1471	1907	526	436	55,71	29,66	101,90
Купівля товарів і послуг в інтернеті	642	721	615	80	-107	12,43	-14,77	-4,17
Через платіжний термінал	595	879	897	284	18	47,69	2,04	50,69
За допомогою пристроїв самообслуговування	27	29	26	2	-3	6,02	-9,82	-4,40
Всього	2208	3099	3444	891	345	40,37	11,13	55,98

Джерело: складено автором на основі [26;27;25]

Загальне зростання обороту безготівкових операцій з платіжними картками свідчить про позитивну тенденцію розвитку безготівкових платежів в Україні. Це узгоджується зі попередньо розглянутими трендами і тенденціями у цій сфері.

Зростання обсягів переказів з картки на картку та операцій через платіжні термінали можна пояснити зручністю та безпечністю цих способів оплати, а також ширшим впровадженням цифрових банківських послуг. Незначне зниження обсягів онлайн-покупок товарів і послуг у 2022 році може бути зумовлене зниженням рівня платоспроможності та купівельної спроможності українців в умовах війни.

Дані щодо динаміки кількості безготівкових операцій з платіжними картками українських банків з 2020 по 2022 рік демонструють неоднозначну картину. У той час як за окремими категоріями спостерігається загальне зростання, за деякими категоріями спостерігається зниження кількості транзакцій. Перекази з картки на картку, в тому числі через інтернет, зазнали

значного стрибка з 654 млн у 2020 році до 1469 млн у 2021 році, але потім знизилися до 957 млн у 2022 році. Кількість покупок товарів і послуг в інтернеті також знизилася з 1901 млн у 2020 році до 1449 млн у 2022 році. Транзакції через платіжні термінали зросли з 2597 мільйонів у 2020 році до 3686 мільйонів у 2021 році, але потім зменшилися до 2732 мільйонів у 2022 році. Кількість транзакцій з використанням пристроїв самообслуговування залишалася відносно стабільною, зазнавши лише незначних змін за цей період (табл. 2.2).

Незважаючи на неоднозначні результати щодо кількості безготівкових операцій з платіжними картками, загальна тенденція все ще вказує на розвиток безготівкових платежів в Україні. Зростання в певних категоріях, таких як перекази з картки на картку та операції через платіжні термінали, свідчить про те, що клієнти продовжують інтенсивніше використовувати цифрові методи оплати.

Коливання кількості транзакцій в деяких категоріях прямо пов'язане з впливом військових дій на купівлю поведінку більшості українців.

Таблиця 2.2

Динаміка кількості безготівкових операцій за платіжними картками банків України в 2020-2022 рр., млн шт.

Показники	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення, +, -		Відносне відхилення, %		
				2021 від 2020	2022 від 2021	2021 від 2020	2022 від 2021	2022 від 2020
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Перекази з карти на карту, у тому числі за допомогою інтернету	654	1469	957	814	-511	124,50	-34,82	46,33
Купівля товарів і послуг в інтернеті	1901	1827	1449	-75	-378	-3,92	-20,70	-23,81
Через платіжний термінал	2597	3686	2732	1089	-954	41,95	-25,88	5,22
За допомогою пристроїв самообслуговування	59	59	56	-1	-2	-1,08	-3,76	-4,80
Всього	5211	7040	5194	1828	1846	35,08	-26,21	-0,33

Джерело: складено автором на основі [26;27;25]

Підводячи підсумок, зазначимо, що рівень впровадження безготівкових платежів в Україні зростає, адже кількість клієнтів, що обслуговуються дистанційно, збільшилася з 39,1 мільйона фізичних осіб у 2020 році до 51,7 мільйона у 2022 році, а безготівкові операції зростають як в активних, так і в пасивних операціях банків. Обороти безготівкових операцій з платіжними картками також росте, що відображає загальну тенденцію до цифрових банківських послуг та операцій. Незважаючи на деякі коливання в окремих категоріях, дані незмінно вказують на розвиток безготівкових платежів та зростання популярності цифрових банківських послуг в Україні.

2.2. Оцінка ефективності безготівкового обслуговування юридичних та фізичних осіб АТ «Державний ощадний банк України»

Проаналізувавши дані динаміки оборотів за безготівковими пасивними та активними операціями у банківському секторі загалом, доцільно співставити виявлені тренди із ситуацією у АТ «Державний ощадний банк України».

АТ «Державний ощадний банк України» за період з 2020 по 2022 рік, демонструє, що з точки зору обороту як активні, так і пасивні безготівкові операції зазнали значного зростання. Активні операції банку майже подвоїлися з 5765 млрд грн у 2020 році до 10767 млрд грн у 2022 році, що пояснюється значним розширенням загальної кредитної та інвестиційної діяльності банку. Водночас пасивні безготівкові операції зросли ще більше з точки зору темпів росту – з 347 млрд грн у 2020 році до 1288 млрд грн у 2022 році, що пояснюється зростанням депозитної бази та інших зобов'язань банку (рис. 2.4).

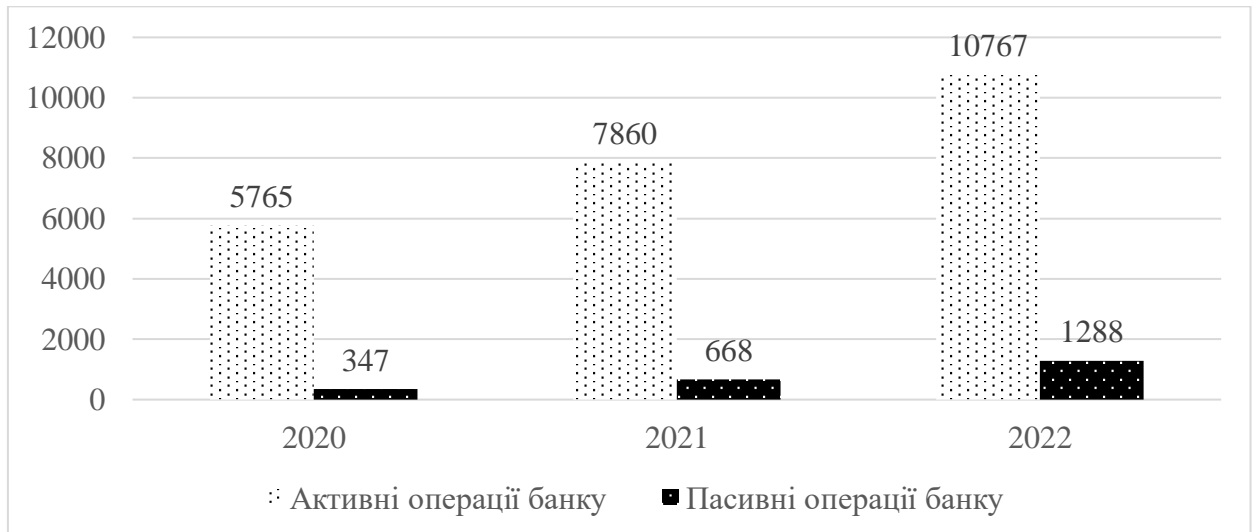

Рис. 2.4 Динаміка обороту за безготівковими пасивними та активними операціями АТ «Державний ощадний банк України» в 2020-2022 рр., млрд грн.

Джерело: складено автором на основі [16;9;17]

Ці дані свідчать про те, що банк був успішним у розширенні своєї діяльності та залученні більшої кількості клієнтів протягом цього періоду, що відповідним чином позначилося і безготівкових операціях. З точки зору критерію ефективності така динаміка вказує на здатність менеджменту банку виконувати поставлені державою завдання. Розширення активних операцій підкреслює здатність банку скористатися новими можливостями кредитування та інвестування, що потенційно може призвести до підвищення прибутковості та фінансових показників у довгостроковій перспективі.

Аналізуючи дані щодо частки безготівкових операцій у загальному обороті АТ «Державний ощадний банк України» з 2020 по 2022 рік, видно, що банк поступово переходить до більш цифрового та безготівкового підходу як в активних, так і в пасивних операціях.

Частка безготівкових операцій в активних операціях помірно зріс з 95,80% у 2020 році до 97,67% у 2022 році. Ця тенденція свідчить про те, що банк постійно інтегрує цифрові технології та просуває безготівкові операції у

своїй кредитній та інвестиційній діяльності, роблячи зручнішим для клієнтів управління своїми фінансами в цифровому форматі.

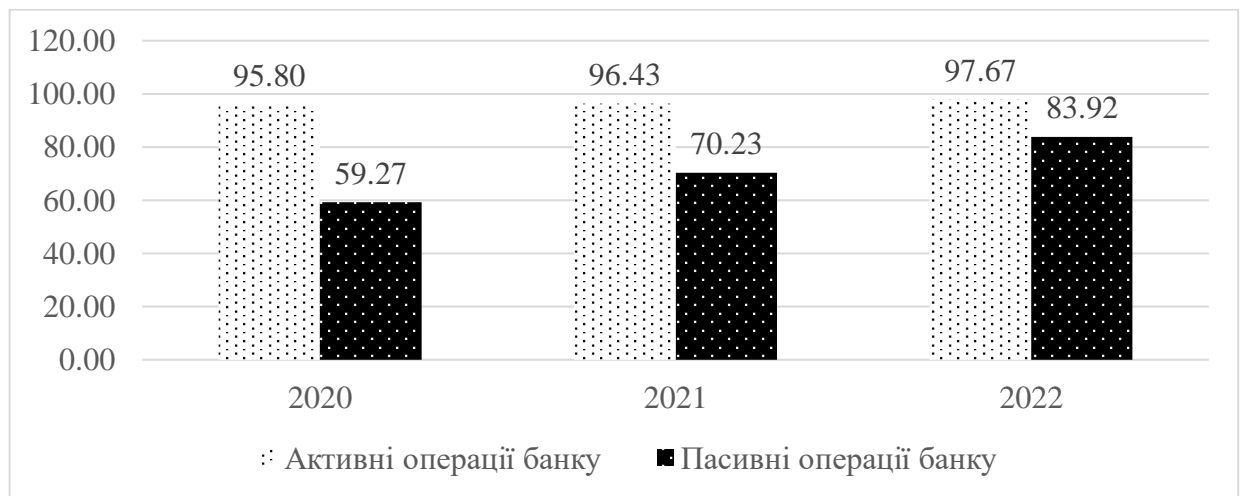

Рис. 2.5 Частка безготівкових операцій у загальній сумі обороту АТ «Державний ощадний банк України» в 2020-2022 рр., %

Джерело: складено автором на основі [16;9;17]

На противагу цьому, відсоток безготівкових транзакцій у пасивних операціях зазнав більш значного зростання - з 59,27% у 2020 році до 83,92% у 2022 році. Таке суттєве підвищення означає, що АТ «Державний ощадний банк України» успішно заохочує клієнтів до безготівкових методів при формуванні депозитів та управлінні своїми рахунками. Перехід до більшої залежності від безготівкових транзакцій у пасивних операціях також вказує на еволюцію споживчої поведінки.

Загалом, дані свідчать про те, що АТ «Державний ощадний банк України» адаптується до зростаючого попиту на цифрові фінансові послуги та ефективно впроваджує стратегії просування безготівкових транзакцій як в активних, так і в пасивних операціях.

В контексті ефективності безготівкових операцій вважаємо, що слід звернути увагу на загальні показники результативності – власний капітал, рентабельність тощо. Адже більшість операцій банку є саме безготівковими,

тому на основі загальних показників можна зробити висновок про раціональність досліджуваних.

Власний капітал є мірилом фінансової стійкості банку, що представляє собою різницю між його активами та зобов'язаннями. Стабільний або зростаючий власний капітал означає, що банк зберігає стійкий фінансовий стан, водночас розширюючи свої послуги з безготівкових розрахунків.

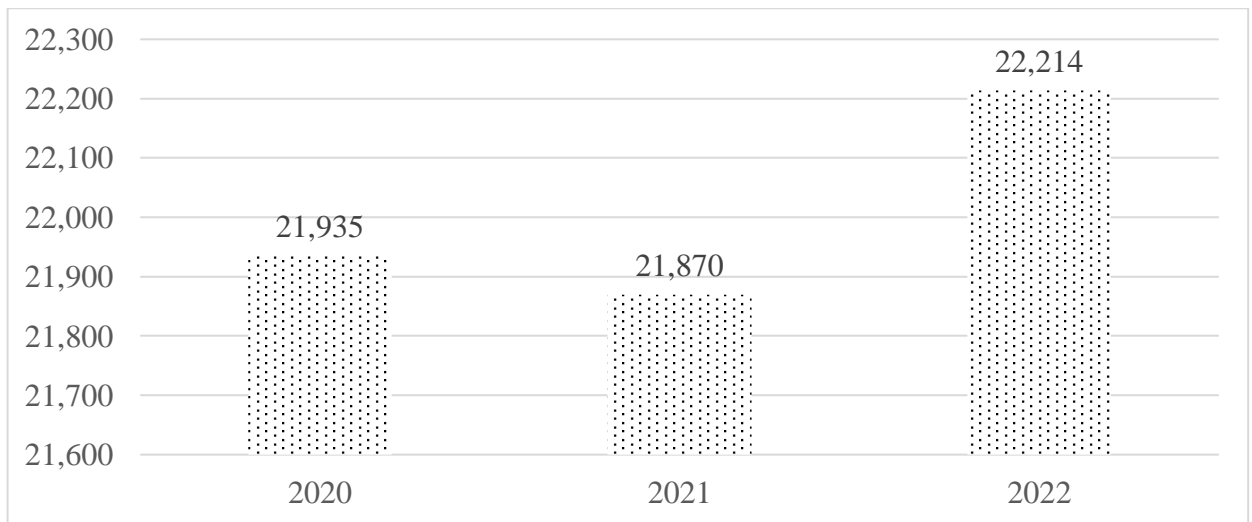

Рис. 2.6 Динаміка власного капіталу як індикатору ефективності безготівкових операцій АТ «Державний ощадний банк України» в 2020-2022 рр., млн грн.

Джерело: складено автором на основі [9]

У контексті ефективності безготівкових послуг відносно стабільний власний капітал може свідчити про те, що банк зміг зберегти свій фінансовий стан, просуваючи та інвестуючи в цифрові та безготівкові рішення. Незначне збільшення власного капіталу у 2022 році, а також зростання частки безготівкових операцій, що спостерігається як в активних, так і в пасивних операціях, свідчить про те, що банк ефективно управляє своїми ресурсами та ризиками, пов'язаними з цифровою трансформацією.

Хоча дані не дають прямого уявлення про ефективність безготівкових операцій, стабільний власний капітал свідчить про те, що банк здатен

підтримувати постійний перехід до цифрового банкінгу та безготівкових послуг без шкоди для своєї фінансової стабільності. Це важливий аспект, який слід враховувати, оскільки добре капіталізований банк має більше можливостей інвестувати в необхідну інфраструктуру та технології для підвищення ефективності та покращення користувацького досвіду своїх безготівкових послуг.

Аналізуючи дані динаміки рентабельності активів як показника ефективності безготівкових операцій АТ «Державний ощадний банк України» за період з 2020 по 2022 рік, видно, що показник рентабельності активів зазнав спаду, знизившись з 0,95% у 2020 році до 0,25% у 2022 році (рис. 2.7).

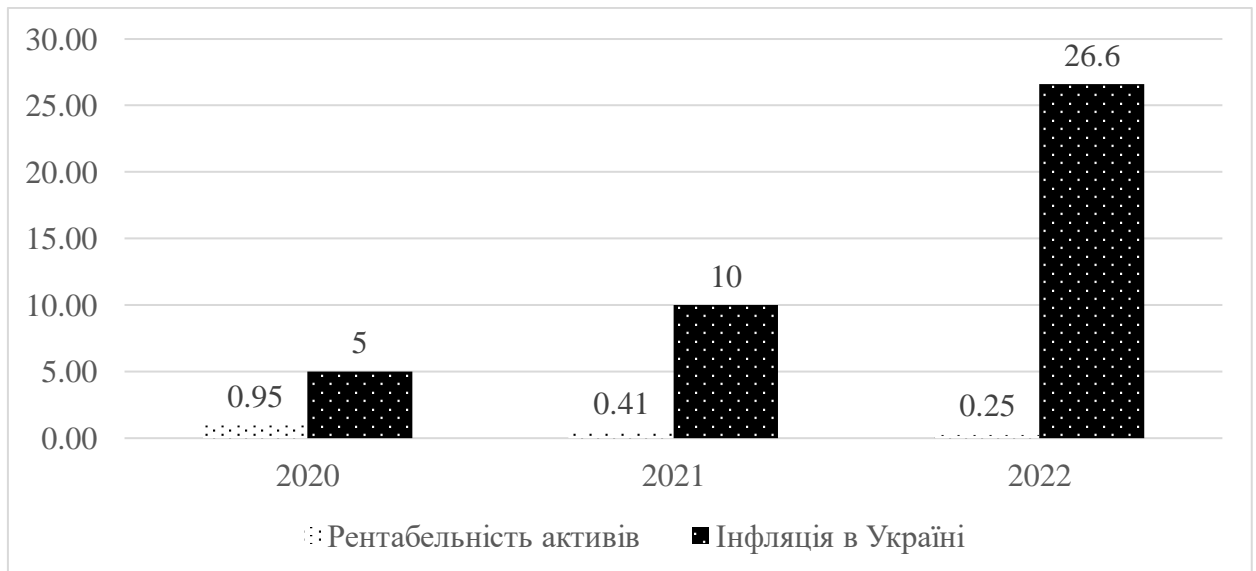

Рис. 2.7 Динаміка рентабельності активів як індикатору ефективності безготівкових операцій АТ «Державний ощадний банк України» в 2020-2022 рр., %

Джерело: складено автором на основі [9; 11; 6]

У контексті ефективності безготівкових послуг зниження рентабельності активів є прямим відображенням недостатньої ефективності безготівкових операцій. На неї можуть впливати різні фактори, такі як зміни в структурі активів банку, збільшення операційних витрат або зовнішні економічні умови. Той факт, що рентабельність активів нижча за інфляцію

означає, що, у тому числі, в межах безготівкових операцій відбувається фактична втрата, а не здобуток.

Це може свідчити про те, що банку необхідно зосередитися на оптимізації операційної ефективності та управлінні впливом зовнішніх факторів на прибутковість. У цьому контексті підвищення ефективності безготівкових послуг може бути одним із способів для банку підвищити свою загальну ефективність і зберегти конкурентну перевагу в цифровому банківському ландшафті.

Аналізуючи дані динаміки рентабельності власного капіталу як показника ефективності безготівкових операцій АТ «Державний ощадний банк України» з 2020 по 2022 рік, видно, що показник зазнав зниження, впавши з 13,4% у 2020 році до 3,1% у 2022 році (рис. 2.8).

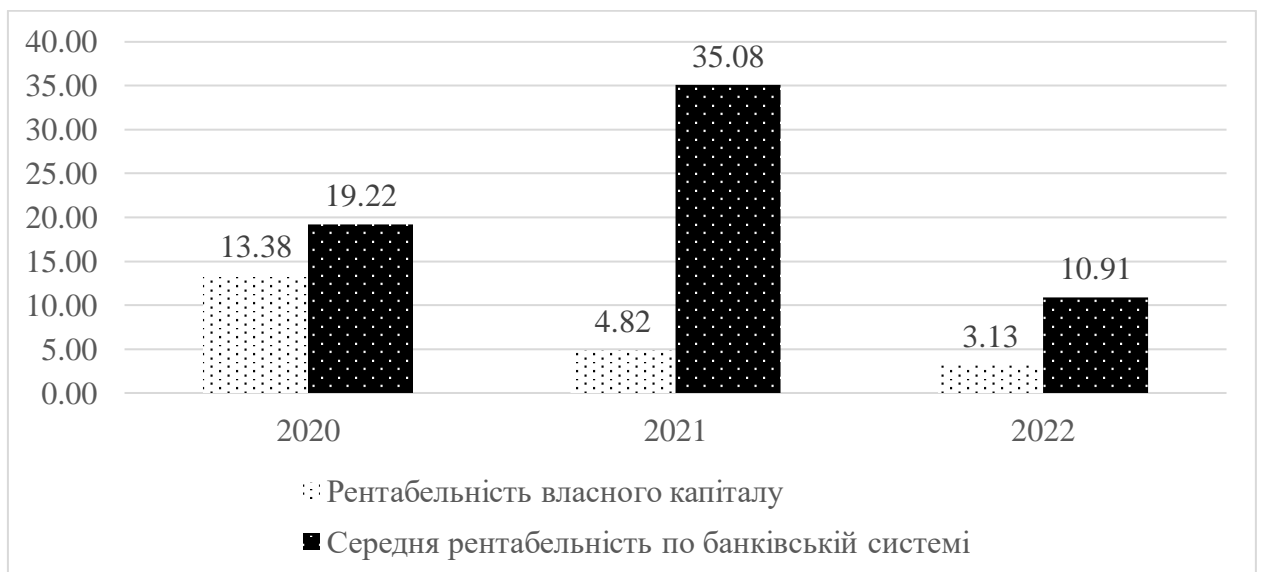

Рис. 2.8 Динаміка рентабельності власного капіталу як індикатору ефективності безготівкових операцій АТ «Державний ощадний банк України» в 2020-2022 рр., %

Джерело: складено автором на основі [9; 17]

Дані про середню прибутковість банківської системи демонструють нестабільну динаміку: зростання з 19,22% у 2020 році до 35,08% у 2021 році, а потім зниження до 10,91% у 2022 році. Таке коливання свідчить про те, що

загальне банківське середовище зазнає значних змін, які можуть вплинути на прибутковість окремих банків, у тому числі АТ «Державний ощадний банк України».

Проте загалом протягом цього періоду дослідження рентабельність капіталу АТ «Державний ощадний банк України» є нижчою, ніж у банківському секторі загалом, тобто якість і раціональність безготівкових операцій є недостатньою.

Підводячи підсумок, зазначимо, що в процесі вивчення практичних аспектів запровадження сучасних форм безготівкових розрахунків банківськими установами в Україні сформульовані наступні висновки:

- вказані особливості розвитку безготівкових розрахунків в Україні на сучасному етапі. В Україні спостерігається значне зростання впровадження безготівкових платежів, про що свідчить збільшення кількості клієнтів, які обслуговуються дистанційно: кількість приватних осіб зросла з 39,1 мільйона у 2020 році до 51,7 мільйона у 2022 році. Обороти безготівкових операцій з платіжними картками також демонструє тенденцію до зростання, що свідчить про перехід країни до цифрових банківських послуг і транзакцій. Хоча в окремих категоріях спостерігалися коливання, загальні дані підкреслюють високу популярність цифрових банківських послуг в Україні. Таким чином, відбувається постійний перехід банківської системи України до більш цифрової фінансової екосистеми;

- здійснена оцінка ефективності безготівкового обслуговування юридичних та фізичних осіб АТ «Державний ощадний банк України». АТ «Державний ощадний банк України» пережив значне зростання безготівкових операцій з 2020 по 2022 рік, з помітним збільшенням частки безготівкових послуг як в активних, так і в пасивних операціях. Однак банк зіткнувся з проблемами у підтримці прибутковості, про що свідчить зниження рентабельності активів та рентабельності капіталу за той самий період. Банку слід зосередитися на оптимізації операційної ефективності та управлінні впливом зовнішніх факторів, таких як інфляція та зміни в банківському

середовищі, щоб покращити свої показники управління безготівковими операціями. Також доцільно залучати нову користувацьку базу, що дозволить знизити операційні витрати, а відповідно і збільшити прибутковість.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ

3.1. Зарубіжний досвід використання безготівкових розрахунків

Українські банки активно використовують різноманітні інструменти цифровізації та автоматизації для підвищення якості безготівкових розрахунків. Проте слід звернути увагу на зарубіжний досвід та тренди, що дозволить виявити додаткові резерви покращення практики роботи банків у цій сфері.

Частка окремих типів безготівкових розрахунків роздрібних клієнтів банків, інших фінансових установ чи без їх посередництва у світі представлена на рис. 3.1.

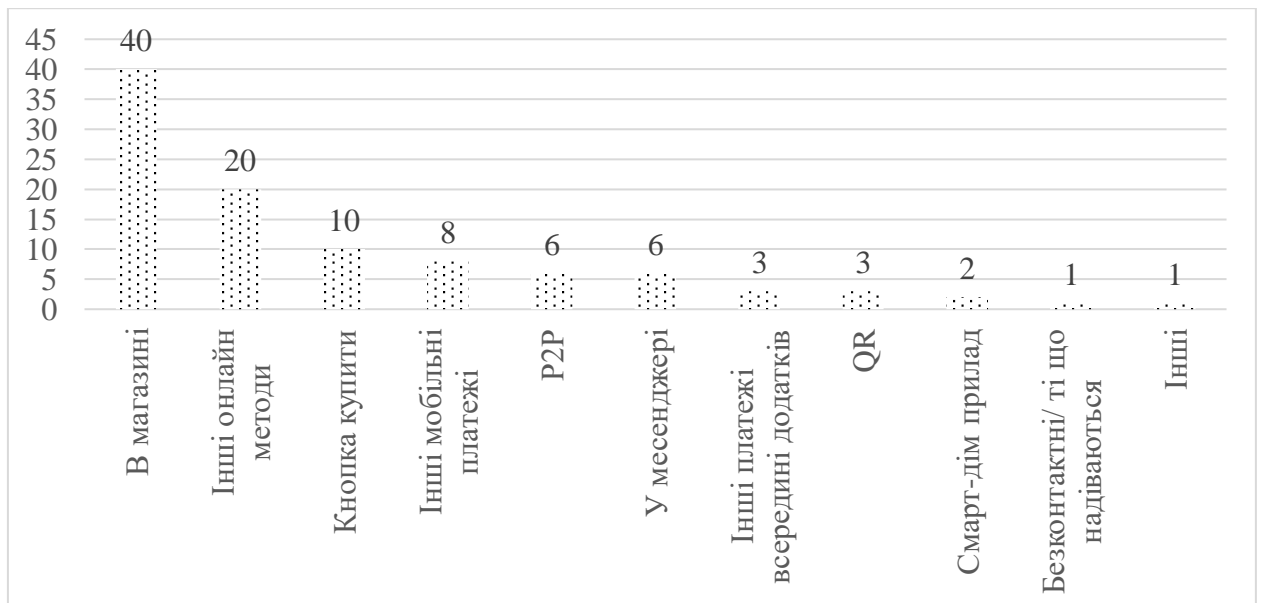

Рис. 3.1 Частка безготівкових розрахунків роздрібних клієнтів банків, інших фінансових установ чи без їх посередництва у світі на 2022 рік, %

Джерело: складено автором на основі [36]

Слід охарактеризувати окремі інноваційні рішення у цій сфері більше детально. Пірінгові (P2P) платежі – це тип безготівкових платіжних систем,

які дозволяють фізичним особам переказувати кошти безпосередньо між своїми банківськими рахунками або цифровими гаманцями, як правило, за допомогою мобільного додатку або веб-платформи. Платіжні системи P2P сприяють здійсненню транзакцій між фізичними особами без необхідності залучення традиційних посередників, таких як банк або провайдер платіжних послуг, для обробки транзакції.

У платіжній системі P2P користувачі можуть надсилати гроші іншим, вводячи номер мобільного телефону, адресу електронної пошти або унікальний ідентифікатор, пов'язаний з обліковим записом одержувача. Потім платіж обробляється в електронному вигляді, кошти списуються з рахунку відправника і зараховуються на рахунок одержувача. Цей процес зазвичай відбувається протягом декількох секунд або хвилин, залежно від конкретної платіжної платформи. Платіжні системи P2P часто мають зручний інтерфейс, що дозволяє швидко та зручно здійснювати транзакції. Їх можна використовувати для різних цілей, наприклад, розділити рахунки між друзями, оплатити послуги або відправити гроші членам сім'ї.

Однією з головних переваг платіжних систем P2P є зниження транзакційних витрат порівняно з традиційними методами оплати. Оскільки немає потреби в посереднику, платформи P2P-платежів зазвичай стягують нижчі комісії, якщо такі є, що робить їх привабливим варіантом для користувачів. Безпека також є важливим аспектом платіжних систем P2P. Щоб забезпечити безпеку інформації та коштів користувачів, ці платформи часто використовують шифрування, багатофакторну автентифікацію та інші заходи безпеки. Однак користувачам важливо зберігати пильність і дотримуватися найкращих практик безпеки в Інтернеті, наприклад, використовувати надійні, унікальні паролі та не передавати конфіденційну інформацію особам, яким вони не довіряють. Прикладами P2P-платіжних систем є Venmo та Zelle у США, United Payments Interface (UPI) в Індії.

Безготівкові платежі через месенджери передбачають інтеграцію платіжних систем у платформи обміну миттєвими повідомленнями. Це

дозволяє користувачам надсилати та отримувати гроші безпосередньо через додаток для обміну повідомленнями, спрощуючи транзакції та забезпечуючи безперебійну роботу. Платіжні системи на основі месенджерів стали популярними завдяки своїй зручності, швидкості та простоті використання.

Для спрощення транзакцій платформи обміну повідомленнями співпрацюють з фінансовими установами, постачальниками платіжних послуг або компаніями, що надають послуги цифрових гаманців. Користувачі прив'язують свої банківські рахунки або цифрові гаманці до своїх акаунтів у месенджерах, що дозволяє їм ініціювати транзакції в додатку. Платіжна інформація шифрується та надійно передається для забезпечення безпеки даних та коштів користувачів.

Однією з ключових переваг платіжних систем на основі месенджерів є інтеграція фінансових транзакцій у платформу, яку користувачі вже використовують для спілкування. Це дозволяє їм здійснювати платежі, надсилати гроші друзям чи родичам або оплачувати товари та послуги, не виходячи з програми для обміну повідомленнями. Транзакції часто обробляються в режимі реального часу, забезпечуючи швидкий та ефективний спосіб переказу коштів.

Крім того, платіжні системи на основі месенджерів можуть використовувати технологію чат-ботів для покращення користувацького досвіду. Чат-боти можуть допомагати користувачам управляти своїми фінансами, оплачувати рахунки або навіть пропонувати персоналізовані фінансові поради – і все це в контексті програми для обміну повідомленнями.

Однак безпека та конфіденційність фінансових даних користувачів залишаються серйозною проблемою для платіжних систем на основі месенджерів. Незважаючи на шифрування та інші заходи безпеки, користувачі повинні бути обережними і дотримуватися найкращих практик безпеки в Інтернеті, наприклад, використовувати надійні паролі та не передавати конфіденційну інформацію особам, яким не довіряють.

Прикладами платіжних систем на основі месенджерів є інтеграція Facebook Messenger з PayPal, що дозволяє користувачам надсилати та отримувати гроші через додаток, а також WeChat Pay в Китаї, який дозволяє користувачам здійснювати платежі та керувати своїми фінансами в межах платформи обміну повідомленнями WeChat. Оскільки попит на безперервні та інтегровані фінансові послуги продовжує зростати, цілком ймовірно, що в майбутньому все більше додатків для обміну повідомленнями включатимуть платіжні функції.

Безготівкові платежі на основі QR-кодів - це тип цифрової платіжної системи, яка використовує коди швидкого реагування (QR) для полегшення транзакцій між покупцями і продавцями. QR-коди - це двовимірні штрих-коди, які можуть зберігати інформацію, наприклад, веб-адресу або платіжні реквізити, які можна легко відсканувати і обробити за допомогою смартфона або іншого сумісного пристрою з камерою.

У контексті безготівкових платежів QR-коди використовуються для представлення інформації про рахунок одержувача, що забезпечує безпечний, безконтактний та ефективний переказ коштів. Процес зазвичай складається з наступних кроків:

- продавець генерує QR-код, що містить дані свого рахунку або платіжні реквізити, який або відображається в точці продажу, або надсилається покупцеві в електронному вигляді;
- покупець використовує свій смартфон або інший сумісний пристрій для сканування QR-коду, який автоматично вводить платіжну інформацію в свій цифровий гаманець або додаток для мобільного банкінгу;
- покупець підтверджує деталі транзакції та авторизує платіж, який потім обробляється в електронному вигляді, і кошти переводяться з рахунку покупця на рахунок продавця.

Платіжні системи на основі QR-кодів мають низку переваг, серед яких менша потреба у фізичному контакті під час транзакцій. Вони особливо корисні для малих торговців, оскільки усувають потребу в дорогому

обладнанні для торгових точок і можуть бути легко налаштовані з мінімальними інвестиціями. Крім того, платежі за допомогою QR-кодів можна використовувати для різних цілей, наприклад, для оплати рахунків, здійснення пожертвувань або переказу коштів між фізичними особами.

Прикладами систем безготівкових платежів на основі QR-кодів є Alipay і Paytm в Індії та різні мобільні банківські додатки, які підтримують сканування QR-кодів для здійснення платежів. Ці системи набули широкого розповсюдження завдяки простоті використання, низькій вартості транзакцій та зручності здійснення безготівкових платежів без потреби в спеціалізованому обладнанні або складному налаштуванні.

Безготівкові платежі на основі розумних домашніх приладів – це інтеграція систем обробки платежів у пристрої Інтернету речей (IoT) або системи домашньої автоматизації. Це дозволяє користувачам здійснювати транзакції та платежі через свої «розумних» домашні прилади, створюючи безперебійний і зручний досвід. Зростаюче впровадження пристроїв Інтернету речей та збільшення попиту на інтегровані, зручні для користувача рішення стимулювали розвиток платіжних систем на основі «розумних» домашніх приладів.

Щоб полегшити безготівкові платежі, «розумних» побутові прилади підключаються до цифрових гаманців, банківських рахунків або інших фінансових послуг користувачів через захищену мережу. Платіжна інформація зберігається та обробляється надійно, щоб забезпечити безпеку та конфіденційність фінансових даних користувачів. Транзакції можна ініціювати за допомогою голосових команд, сенсорних інтерфейсів або інших зручних методів введення, залежно від конкретного пристрою розумного будинку.

Безготівкові платежі за допомогою пристроїв «розумного будинку» можна використовувати для різних цілей, наприклад, для замовлення продуктів, оплати комунальних послуг або покупок в інтернет-магазинах. Інтеграція систем обробки платежів у розумні домашні прилади дозволяє

користувачам управляти своїми фінансами і здійснювати транзакції без необхідності використовувати окремий пристрій або платформу.

Однією з ключових переваг безготівкових платежів на основі розумних домашніх приладів є зручність та ефективність, які вони надають користувачам. Інтегруючи фінансові операції в контексті систем домашньої автоматизації, користувачі можуть легко управляти своїми фінансами і здійснювати транзакції в рамках своєї повсякденної рутини.

Однак питання безпеки та конфіденційності залишаються серйозними проблемами для безготівкових платежів на основі розумних домашніх пристроїв. Як і будь-який інший підключений пристрій, «розумних» побутові прилади можуть бути вразливими до злому або несанкціонованого доступу, що потенційно ставить під загрозу фінансові дані користувачів. Щоб зменшити ці ризики, розробники повинні впроваджувати надійні заходи безпеки, такі як шифрування, безпечна автентифікація та регулярне оновлення програмного забезпечення для усунення потенційних вразливостей.

Прикладами систем безготівкових платежів на основі «розумних» домашніх пристроїв є голосовий помічник Alexa від Amazon, який дозволяє користувачам здійснювати покупки і управляти своїми фінансами за допомогою голосових команд, і холодильник Family Hub від Samsung, який має вбудований сенсорний екран, за допомогою якого можна замовляти продукти і платити за них безпосередньо через прилад. Оскільки пристрої Інтернету речей продовжують поширюватися і стають все більш інтегрованими в повсякденне життя, цілком ймовірно, що в майбутньому все більше «розумних» домашніх приладів матимуть платіжну функцію.

Підводячи підсумок, зазначимо, що інновації в системах безготівкових платежів призвели до підвищення зручності, ефективності та інтеграції на різних платформах. Користувачі тепер мають доступ до широкого спектру можливостей, включаючи P2P-перекази, платежі через месенджери, транзакції з використанням QR-кодів та платежі через «розумні» домашні прилади. Хоча ці інновації пропонують значні переваги, залишається вкрай важливим

вирішувати питання безпеки та конфіденційності, щоб гарантувати безпеку фінансових даних користувачів.

3.2. Шляхи вдосконалення безготівкових розрахунків банків України

Оскільки все більше банків включають голосовий ввід даних у свій цифровий досвід і експериментують з голосовими помічниками, клієнти починають більше використовувати їх для виконання рутинних банківських завдань. U.S. Bank побачив потенціал і в 2020 році запустив голосового «розумного помічника», який працює разом з мобільним додатком. За допомогою голосової функції можна легко ініціювати платіж за допомогою Zelle, переказувати кошти між рахунками тощо [37].

Інтеграція онлайн-банкінгу в смарт-колонки може збільшити прибуток банків за рахунок кількох механізмів, які ґрунтуються на покращенні користувацького досвіду, зниженні операційних витрат та сприянні перехресним продажам. По-перше, пропонуючи безперешкодний і зручний спосіб взаємодії, банки можуть отримати вигоду від залучення користувачів. Розумні колонки дозволяють клієнтам виконувати банківські операції за допомогою голосових команд, що може бути швидше і доступніше, ніж традиційний онлайн- або мобільний банкінг. Такий покращений користувацький досвід може призвести до підвищення рівня задоволеності та утримання клієнтів, а отже, до збільшення прибутку.

По-друге, інтеграція онлайн-банкінгу зі смарт-колонками може допомогти банкам оптимізувати операційні витрати. Зменшуючи потребу в обслуговуючому персоналі для обробки базових банківських запитів, банки можуть більш ефективно розподіляти ресурси. Автоматизована голосова допомога може обробляти значний обсяг клієнтських запитів і транзакцій, що може призвести до економії коштів у довгостроковій перспективі. Крім того,

використання штучного інтелекту та машинного навчання може ще більше підвищити ефективність голосових асистентів, знижуючи витрати.

Нарешті, розумні колонки можуть слугувати ефективною платформою для перехресних продажів банківських продуктів і послуг. Аналізуючи дані користувачів і шаблони транзакцій, банки можуть надавати клієнтам персоналізовані рекомендації через свої смарт-колонки. Це може збільшити ймовірність того, що клієнти оберуть додаткові послуги, такі як позики, кредитні картки або інвестиційні продукти, що в кінцевому підсумку збільшить дохід банку.

На даний час українські банки не пропонують таке рішення, наприклад, інтегрувати банкінг у розумну колонку, а тому АТ «Державний ощадний банк України» важливо першому отримати перевагу у цій сфері та залучити додаткові аудиторію. Перш за все, слід врахувати цінність кожного окремого клієнта (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Розрахунок середньої суми валового прибутку на одного клієнта у АТ
«Державний ощадний банк України»

Показник	Значення
Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати), млн грн.	3093,98
Чистий комісійний дохід/(Чисті комісійні витрати), млн грн.	1045,37
Всього чистого процентного та комісійного доходу, млн грн.	4139,35
Кількість активних клієнтів, тис. осіб	5900
Середня сума валового прибутку на одного клієнта, грн.	701,6

Частка українців у загальній кількості населення планети становить $43,8 / 7890[38] = 0,555\%$. Загальна кількість у світі осіб, що користується голосовим пошуком, становить 122,7 млн осіб [5], з яких за нашими оцінками в Україні знаходиться $122,7 * 0,00555 = 681$ тис. осіб.

Це аудиторія, яка любить знайомитися з інноваціями, а поточна аудиторія Ощадбанку – це люди старшого покоління. Перша категорія обирає

в поточних умовах Монобанк. Тому доцільно залучити молодих і технічно оснащених осіб.

Як було виявлено 30%[37] від тих, хто користується такими розумними колонками потребує онлайн-банкінгу. Відповідно, таке число осіб знижується до $0,3 * 681 = 204,3$ тис. осіб.

Відповідно, очікуваний щорічний ефект від такого заходу становитиме $204,3 \text{ тис.} * 701,6 = 143,3$ млн грн.

Вартість створення банківського застосунку коштує близько 12 млн грн.[34]. Загальна сума початкових витрат досягне 30,8 млн грн.

Таблиця 3.2

Початкові інвестиції в рамках заходу інтеграції банкінгу в розумну колонку, млн. грн.

Елемент початкових вкладень	Рік 1
Створення програми	12
Початкова маркетингова кампанія	6,8
Тестування та перевірка	12
Всього	30,8

Загалом необхідно залучити 25 працівників, в основному програмістів, які будуть підтримувати безперебійне функціонування такої системи. Зростання витрат щороку пов'язане із необхідністю проводити індексацію зарплат (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Витрати на персонал в рамках заходу інтеграції банкінгу в розумну колонку, млн. грн.

Працівник	Рік 1	Рік 2	Рік 3	Рік 4	Рік 5
Оплата праці					
Персонал підтримки програми	34,2	37,6	41,4	45,5	50,1
Соціальні витрати					
Персонал підтримки програми	7,5	8,3	9,1	10	11
Всього	41,7	45,9	50,5	55,5	61,1

Загальна сума операційних витрат в рамках заходу інтеграції банкінгу в розумну колонку становитиме (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Систематизація операційних витрат в рамках заходу інтеграції банкінгу в розумну колонку, млн. грн.

Елемент витрат	Рік 1	Рік 2	Рік 3	Рік 4	Рік 5
Витрати на персонал	41,7	45,9	50,5	55,5	61,1
Фінансові витрати	5	5	5	5	5
Щорічні маркетингові витрати	6,81	6,81	6,81	6,81	6,81
Оренда серверів, інші витрати	1	1	1	1	1
Всього	54,51	58,71	63,31	68,31	73,91

Щороку буде генерувати додатній економічний ефект, зокрема у першому році показник становитиме 71,03 млн грн. (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Фінансові результати в рамках запропонованого заходу в рамках заходу інтеграції банкінгу в розумну колонку, млн. грн.

Показник	Рік 1	Рік 2	Рік 3	Рік 4	Рік 5
Економічний ефект	143,3	143,3	143,3	143,3	143,3
Загальна сума витрат	54,51	58,71	63,31	68,31	73,91
Фінансовий результат до оподаткування	88,79	84,59	79,99	74,99	69,39
Податок на прибуток організації	17,76	16,92	16	15	13,88
Чистий прибуток в рамках заходу	71,03	67,67	63,99	59,99	55,51

У розрахунках використовується високий індекс дисконтування, 30%, адже рівень ризиків в країні є високим. Отримано наступні показники інвестиційної привабливості заходу в рамках заходу інтеграції банкінгу в розумну колонку (табл. 3.6).

Як результат, отримано такі показники чистої поточної вартості: $(-31) + 54,69 + 39,93 + 29,44 + 21 + 14,99 = 129,05$ млн грн.

Таким чином, індекс рентабельності дорівнює:

$$PI = (54,69 + 39,93 + 29,44 + 21 + 14,99) : 31 = 5,16$$

Таблиця 3.6

Оцінка інвестиційної привабливості заходу в рамках заходу інтеграції банкінгу в розумну колонку, млн. грн.

Показник	Рік 0	Рік 1	Рік 2	Рік 3	Рік 4	Рік 5	Всього
Відтік коштів							
Початкові витрати	31	-	-	-	-	-	-
Всього	31	-	-	-	-	-	-
Надходження коштів							
Чистий прибуток	-	71,03	67,67	63,99	59,99	55,51	-
Амортизація	-						-
Залишкова вартість основних засобів і нематеріальних активів	-	-	-	-	-		-
Всього	0	71,03	67,67	63,99	59,99	55,51	-
Чистий грошовий потік	-31	71,03	67,67	63,99	59,99	55,51	-
Коефіцієнт дисконтування, $i=30$	1	0,77	0,59	0,46	0,35	0,27	-
Дисконтований грошовий потік	-31	54,69	39,93	29,44	21	14,99	129,05

Виходячи з наданої інформації, проект під назвою «інтеграція смарт-банкінгу з розумною колонкою» має чисту приведену вартість (NPV) 129,05 млн. грн. Науковим шляхом можна зробити висновок, що проект має позитивну інвестиційну привабливість.

Позитивне значення NPV вказує на те, що очікувані майбутні грошові потоки, дисконтовані до їх теперішньої вартості, перевищують початкові інвестиційні витрати. Це означає, що проект, швидше за все, принесе значну віддачу від інвестицій і створить цінність для інвесторів. Тому, враховуючи фінансову життєздатність і потенціал для отримання прибутку, рекомендовано реалізовувати цей проект в контексті інтеграції смарт-банкінгу.

Таким чином, у процесі обґрунтування перспектив та напряму розвитку безготівкових розрахунків в Україні сформульовані наступні висновки та рекомендації:

- розглянуто зарубіжний досвід використання безготівкових розрахунків. Сфера безготівкових платежів демонструє постійні інновації, пропонуючи користувачам більшу зручність та ефективність завдяки різноманітним методам оплати. Пірінгові перекази, платежі через месенджери,

транзакції з використанням QR-кодів та платежі через розумні домашні пристрої є прикладами різноманітних варіантів, доступних для споживачів. Ці досягнення уможливили безперешкодну інтеграцію між різними платформами та пристроями, спростивши фінансові операції. Однак, оскільки ці інновації продовжують розвиватися, вирішення питань безпеки та конфіденційності залишається ключовим аспектом захисту фінансових даних користувачів;

- вказано шлях вдосконалення безготівкових розрахунків банків України. Серед усіх інновацій найбільш цікавою є інтеграція банкінгу у розумні пристрої. Запропоновано АТ «Державний ощадний банк України» реалізувати таку ж ідею, що дозволить залучити додаткову молоду аудиторію та наростити обсяг безготівкових операцій. Економічний ефект протягом 5 років досягне 129,05 млн грн.

ВИСНОВКИ

В процесі вивчення теоретичних та практичних аспектів здійснення безготівкових розрахунків, які реалізуються банками в Україні, сформульовані наступні висновки та рекомендації:

1. Визначено сутність та значення безготівкових розрахунків в умовах цифровізації економіки. Безготівкові платежі в контексті банківської справи – це транзакції, що здійснюються без фізичного обміну паперових грошей або монет. Впровадження безготівкових платежів у цифрову економіку зумовлене невід'ємними властивостями, такими як зручність, безпека та відстежуваність. Ці електронні транзакції передбачають складну співпрацю між покупцями, продавцями та їхніми банками, що сприяє фінансовій інклюзії та підвищенню економічної ефективності. Безготівкові платежі мають значні переваги над традиційними готівковими операціями. Як наслідок, вони стали невід'ємною частиною сучасних фінансових систем, змінюючи ландшафт грошових обмінів та управління ними.

2. Вказано види, форми та принципи організації безготівкових розрахунків, які здійснюються банками. Банки підтримують широкий спектр методів безготівкових платежів, що задовольняють різні фінансові потреби та типи транзакцій, такі як місцеві, національні та міжнародні платежі. Ключовими формами таких операцій є за допомогою платіжних доручень, за допомогою акредитива, з використанням пластикових карток, за допомогою інкасових доручень або інкасо, у вигляді переказу електронних грошей, через чекові книжки. Принципами банків у контексті безготівкових операцій є стандартизація платіжних систем, безпечна обробка та зберігання конфіденційних даних, адаптивність і масштабованість безготівкових платіжних систем, прозорість та відстежуваність, доступність.

3. Виділено особливості розвитку безготівкових розрахунків в Україні на сучасному етапі. Впровадження безготівкових платежів в Україні

неухильно зростає, про що свідчить збільшення кількості клієнтів, які обслуговуються дистанційно: кількість фізичних осіб зросла з 39,1 мільйона у 2020 році до 51,7 мільйона у 2022 році. Оборот безготівкових операцій з платіжними картками також збільшився, що відображає ширшу тенденцію до цифрових банківських послуг та операцій. Хоча в окремих категоріях спостерігалися коливання, загальна тенденція залишається узгодженою зі зростанням популярності цифрових банківських послуг у країні. Насамкінець, дані послідовно вказують на позитивний розвиток безготівкових платежів, демонструючи, що Україна рухається до подальшого домінування безготівкових операцій.

4. Проведена оцінка ефективності безготівкового обслуговування юридичних та фізичних осіб АТ «Державний ощадний банк України». АТ «Державний ощадний банк України» пережив значне зростання безготівкових операцій у період з 2020 по 2022 рік, із суттєвим збільшенням частки безготівкових послуг як в активних, так і в пасивних операціях. Незважаючи на цей прогрес, банк зіткнувся з проблемами у підтримці прибутковості, про що свідчить зниження рентабельності активів та рентабельності капіталу за той самий період. Зовнішні фактори, такі як інфляція та зміни в банківському середовищі, також підтверджують незадовільні результати діяльності банку, адже прибутковість нижча за ці індикатори. Тобто управління безготівковими операціями було незадовільним.

5. Вивчено зарубіжний досвід використання безготівкових розрахунків. Інновації у сфері безготівкових платежів, такі як P2P-перекази, платежі через месенджери, транзакції з використанням QR-кодів та платежі через розумні домашні пристрої, надали користувачам додаткові можливості оплати та безперешкодну інтеграцію між платформами. Ці досягнення революціонізували фінансові операції, пропонуючи різноманітні та зручні для користувача варіанти взаємодії. Однак, оскільки платіжний ландшафт розвивається, вирішення проблем безпеки та конфіденційності залишається

важливим для захисту фінансових даних користувачів і забезпечення безпечного середовища для здійснення транзакцій.

6. Обґрунтовано шлях вдосконалення безготівкових розрахунків банків України на прикладі АТ «Державний ощадний банк України». Серед усіх нововведень найбільш цікавим є впровадження банківських послуг у розумні пристрої. Для АТ «Державний ощадний банк України» пропонується втілити подібну концепцію, що допоможе привабити молодих клієнтів та збільшити обсяг безготівкових транзакцій. За п'ять років економічний ефект складе 129,05 млн гривень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеєнко М. Д. Організаційно-прикладні аспекти інтеграції банків та небанківських компаній. *Матеріали XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Фінанси: теорія і практика»*. – К.: Національний авіаційний університет, 2021. С.175-178.
2. Алексеєнко М. Д., Безготівкові розрахунки: практика та перспективи розвитку. *Збірник ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»*. 2020. С. 335.
3. Безготівкові розрахунки. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/nocash> (дата перегляду: 17.04.2023).
4. Гедз М. Й., Пічкур І. М., Особливості аудиту операцій банку за безготівковими розрахунками. *Конференція «Розвиток банківських систем світу в умовах глобалізації»*. №. 2020. С. 204.
5. Голосовий пошук: тенденції та статистика. URL: <https://netrocket.pro/uk/blog/golosovuj-poshuk/> (дата перегляду: 17.04.2023).
6. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата перегляду: 17.04.2023).
7. Еркес О., Калита О., Гордієнко Т., Потенціал цифрового розвитку банків України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету* . №. 2019. С. 108.
8. За 2022 рік в Україні знизився оборот готівки у касах банків. URL: https://lb.ua/economics/2023/02/01/544456_2022_rik_ukraini_znizivsia_oborot.html (дата перегляду: 17.04.2023).
9. Згруповані балансові залишки. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/aggregation_2023-03-01.xlsx (дата перегляду: 17.04.2023).
10. Іващук О., Новації інтернет-банкінгу комерційних банків України в умовах пандемії covid-19. *Електронне наукове фахове видання "Соціально-економічні проблеми і держава"*. №(25). 2021. С. 575-585.

11. Індекс інфляції в Україні 2023. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Indicators_Banks_2023-03-01.xlsx (дата перегляду: 17.04.2023).
12. Кількість клієнтів та рахунків в банках, 2022 рік. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kilkist-kliyentiv-ta-rahunkiv-v-bankah-2022-rik> (дата перегляду: 17.04.2023).
13. Козубенко А. А., Перспективи розвитку безготівкових розрахунків в Україні. *Теорія та практика управління розвитком економіки: матеріали*. №. 2019. С. 108.
14. Котуранова Т. В., Вартоха Я. С., Александрова М. О., Інтернет-банкінг в Україні-інноваційний розвиток банківської сфери. *Економічний простір*. №146. 2019. С. 43-56.
15. Мурейко Я. В., Проблеми, пов'язані із застосуванням безготівкових розрахунків в Україні. *Розвиток освіти, науки та бізнесу: результати 2020, 2020.*–Т. 2.–596 с. С. 108.
16. Оборотно-сальдовий баланс банків. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/OSB_bank_2023-03-01.xlsx (дата перегляду: 17.04.2023).
17. Основні показники діяльності банків України. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Indicators_Banks_2023-03-01.xlsx (дата перегляду: 17.04.2023).
18. Плаксюк О. О., Петренко А. М., Організація безготівкових розрахункових операцій в народному господарстві України. *Редакційна колегія*. №. 2020. С. 371.
19. Платіжна інфраструктура станом на 01.01.2023 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/platijna-infrastruktura-2022-rik> (дата перегляду: 17.04.2023).
20. Платіжне доручення. URL: https://www.bitlex.ua/uk/blog/terms/post/platijne_doruchennya (дата перегляду: 17.04.2023).

21. Положення про випуск електронних грошей та здійснення платіжних операцій з ними, затверджене постановою Правління Національного банку України від 29.09.2022 № 210. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0210500-22#Text> (дата перегляду: 17.04.2023).

22. Положення про порядок виконання надавачами платіжних послуг платіжних інструкцій в іноземній валюті та банківських металах, затверджене постановою Правління НБУ від 28.07.2008 № 216 (у редакції постанови Правління НБУ від 25.08.2022 № 189. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0910-08#n21> (дата перегляду: 17.04.2023).

23. Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затверджене постановою Правління НБУ від 29.07.2022 № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0164500-22#Text> (дата перегляду: 17.04.2023).

24. Положення про порядок здійснення банками операцій за акредитивами, затверджене постановою Правління НБУ від 03.12.2003 № 514 (у редакції постанови Правління НБУ від 11.04.2018 № 38) . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1213-03#n14> (дата перегляду: 17.04.2023).

25. Розподіл безготівкових операцій з використанням платіжних карток за травень-грудень 2022 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozpodil-bezgotivkovih-operatsiy-z-vikoristannyam-platijnih-kartok-2022-rik> (дата перегляду: 17.04.2023).

26. Розподіл безготівкових операцій з використанням платіжних карток, 2020 рік. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozpodil-bezgotivkovih-operatsiy-z-vikoristannyam-platijnih-kartok-2020-rik> (дата перегляду: 17.04.2023).

27. Розподіл безготівкових операцій з використанням платіжних карток, 2021 рік. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozpodil-bezgotivkovih-operatsiy-z-vikoristannyam-platijnih-kartok-2021-rik> (дата перегляду: 17.04.2023).

28. Структура надходжень та видач готівки до кас чи з кас банків за 2022 рік. URL: <https://telegra.ph/file/2efb716fe95fb5aab243d.jpg> (дата перегляду: 17.04.2023).
29. У 2020 році обіг готівки у касах банків скоротився – НБУ. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/02/4/670685/> (дата перегляду: 17.04.2023).
30. Ушакова О., Розвиток операцій з платіжними картками в банках України. *Молодий вчений* 7. №(95). 2021. С. 128-133.
31. Щодо здійснення безготівкових розрахунків з використанням розтерміналів. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/650878.html> (дата перегляду: 17.04.2023).
32. Cao Jin. *The Economics of Banking*. Routledge, 2021. — 642 p.
33. Casu B., Girardone C., Molyneux P. *Introduction to Banking*. 3rd Edition. — Pearson Educ., 2022. — 835 p.
34. Cost of Developing a Banking App: All Expenses You Need to Be Aware of. URL: <https://surf.dev/cost-of-developing-a-banking-app/> (дата перегляду: 17.04.2023).
35. Haron Razali et al. (eds.) *Banking and Finance*. *ITexLi*, 2020. — 251 p.
36. Innovations for a cashless world. URL: <https://usa.visa.com/dam/VCOM/global/visa-everywhere/documents/visa-innovations-for-a-cashless-world-2017-report.pdf> (дата перегляду: 17.04.2023).
37. Is Voice-Based Digital Banking Finally Catching On?. URL: <https://thefinancialbrand.com/news/banking-technology/is-voice-based-digital-banking-finally-catching-on-133644/> (дата перегляду: 17.04.2023).
38. Population, total | Data. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата перегляду: 17.04.2023).
39. Walker T. et al. *The Handbook of Banking Technology*. Wiley, 2021. — 400 p.
40. Wernz J. *Bank Management and Control: Strategy, Pricing, Capital and Risk Management*. *Second Edition*. — Springer, 2020. — 141 p.